

Ved Amagerport & Svinget

KBM 5003

Større arkæologisk forundersøgelse

Slots- og Kulturstyrelsens J.nr. 21/10834

Matrikel 7000a, Christians Sogn, Sokkelund Herred, Københavns Amt

Sted- og Sb-nummer: 020306- 1479

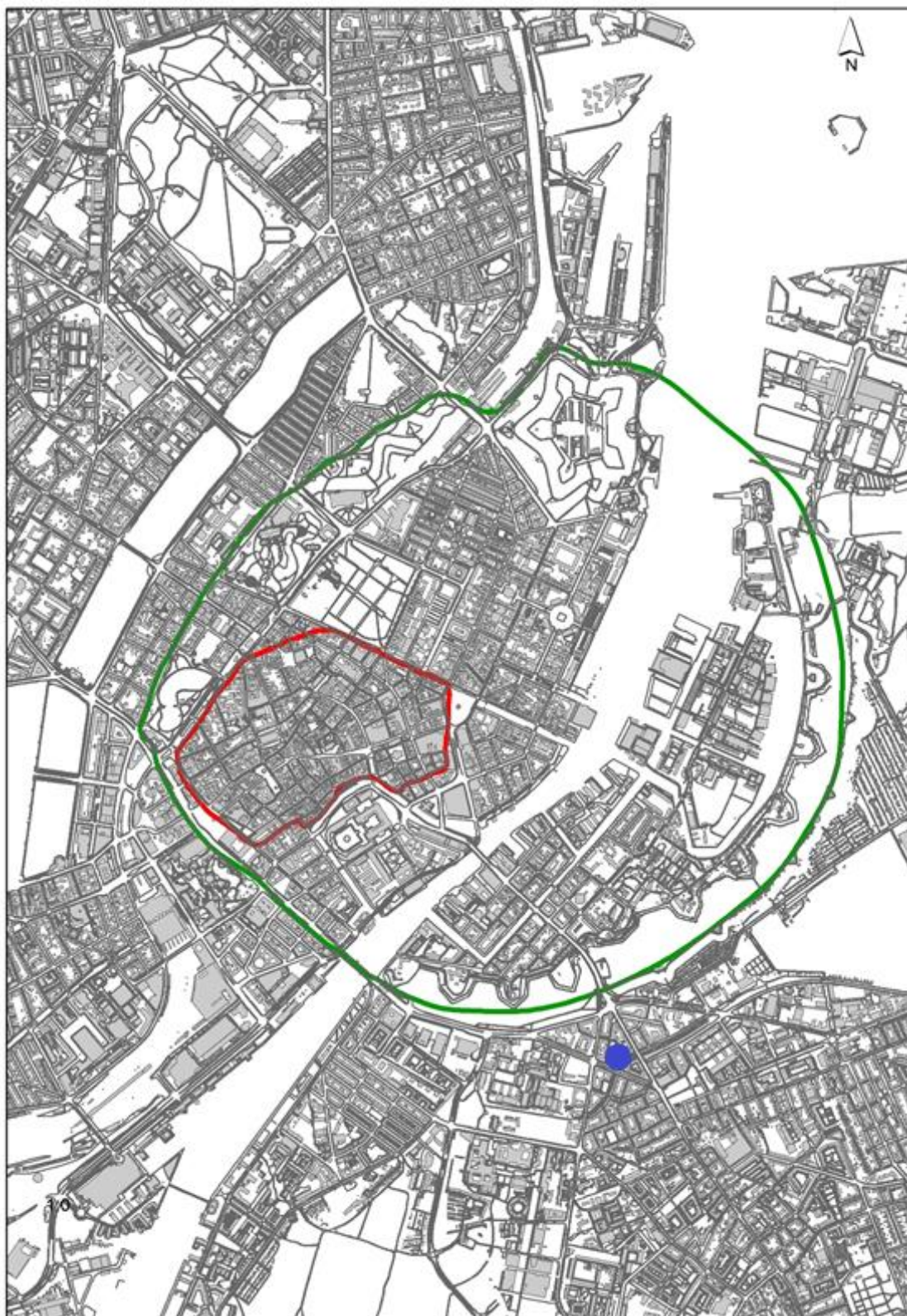

Samuel Keenan (Museumsinspektør)

Københavns Museum
Stormgade 20
1555 København V
Telefon: +45 33 21 07 72
E-mail: kulturarv@kk.dk
Hjemmeside: www.cphmuseum.kk.dk

Forsidebillede: Afsnit af vejkort – Byens Udvikling Teknik og Miljøforvaltningen (<https://kbhkort.kk.dk/spatialmap?>)

© Københavns Museum 2022

Figur 1 Oversigt af København med projekt område mærkeret med blå (grøn omrids viser fæstningsby, rød omrids viser middelalderby).

Indhold

1.	SAGSOPLYSNINGER OG FAGLIG SAMMENFATNING	5
2.	ENGLISH ABSTRACT.....	5
3.	BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN	6
4.	ADMINISTRATIVE DATA	6
5.	UDGRAVNINGSDATA	6
6.	LANDSKABSFORHOLD OG KULTURHISTORISK TOPOGRAFI	7
7.	TIDLIGERE ARKÆOLOGISKE UNDERSØGELSER	8
8.	CENTRALE PROBLEMSTILLINGER.....	8
9.	UDGRAVNINGSMETODE	9
10.	UNDERSØGELSENS RESULTATER	10
11.	FREMTIDIGT ARBEJDE.....	12

1. Sagsoplysninger og faglig sammenfatning

Projekt navn og KBM	Ved Amagerport, Svinget KBM5003
Intrasis#	K2022:04
Adresse	Ved Amagerport, København
Projektperiode (år)	2022
Ansvarlig arkæolog	Samuel Keenan
Sagsansvarlig	Lena Tranekjer
Type af undersøgelse	Større forundersøgelse (overvågning)
Undersøgt areal (m ² og m ³)	377m ² og 754m ³
Undersøgelsens dateringer (forhistorie, middelalder, nyere tid)	Moderne tid
Kort resumé af resultater	Ingen fund af stor arkæologiske interesse.
Type af anlæg og lag	-
Kort beskrivelse af fund	-
Videre potentiale (begrænset, middel, væsentligt)	Begrænset
Forskningspotentiale og evt. idéer til videre arbejde	Intet potentiale til videre arbejde.
Bygherre	HOFOR
Entreprenør	NCC

2. English abstract

In January to February 2022 the Museum of Copenhagen carried out a watching brief project during the digging of trenches, ahead of the laying of new district heating pipes in an area in the north of Amager, Copenhagen.

The project was intended to identify the potential survival of prehistoric material in an area close to the original coastline, as well as any later material of archaeological interest.

However, only material from the 19th and early 20th centuries was identified, relating to the urbanisation of the area in this period.

It appears that any archaeological remains predating this time were removed during this period of urban development.

3. Baggrund for undersøgelsen

Københavns Museum blev informeret af HOFOR, i oktober 2021, om, et projekt om at udføre renovering af fjernvarme på adresserne Svinget 1-3, 4-8 m.fl., Ved Amagerport 7-9 m.fl. og Ved Amagerport 22 m.fl.. Den samlede længde på tracéet skulle være 180 meter, der graves i bredden 2 meter og dybden ca. 2 meter.

Museet anbefalede en større arkæologisk forundersøgelse, med den begrundelse, at der er sandsynlighed for at støde på betydelige fortidsminder fra stenalderen og frem i tiden.

4. Administrative data

14.10.2021	Bygherre giver besked om planlagt anlægsarbejde
15.11.2021	Københavns Museum informerer bygherre om, at der er mulighed for fund af jordfaste fortidsminder i arbejdsområdet
22.11.2021	Københavns Museum sender et budget til Slots- og Kulturstyrelsen
29.11.2021	Slots- og Kulturstyrelsen godkender budget
30.11.2021	Københavns Museum fremsender budget til bygherre
30.11.2021	Bygherre godkender budget

Undersøgelserne er bekostet af *HOFOR* som bygherre jf. Museumslovens § 26 stk. 2 (*ved forundersøgelser*) om arkæologiske undersøgelser i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder. Entreprenøren på jordarbejdet var NCC.

Beretningen og al kommunikation med bygherre, Slots- og Kulturstyrelsen og andre interessenter forbundet med undersøgelsen er at finde i museets sagsakter og i eDoc under administrativsag 2021-0350601.

Originaldokumentation og genstandsmateriale opbevares hos Københavns Museum. En elektronisk kopi af beretningen sendes til bygherre og vil desuden blive gjort offentlig tilgængelig på Slots- og Kulturstyrelsens nationale online register, Fund og Fortidsminder.

5. Udgravningsdata

Undersøgelsen blev påbegyndt 18. januar 2022 og afsluttet 25. marts 2022.

Feltarbejdet blev varetaget af Københavns Museum med museumsinspektør Lena Tranekjer som sagsansvarlig. Udgravningsleder og beretningsansvarlig var museumsinspektør Samuel Keenan.

Deltagere i feltarbejdet var arkæologer Samuel Keenan og Matteo Laudato.

Ved undersøgelsen blev der benyttet en gravemaskine stillet til rådighed af bygherre.

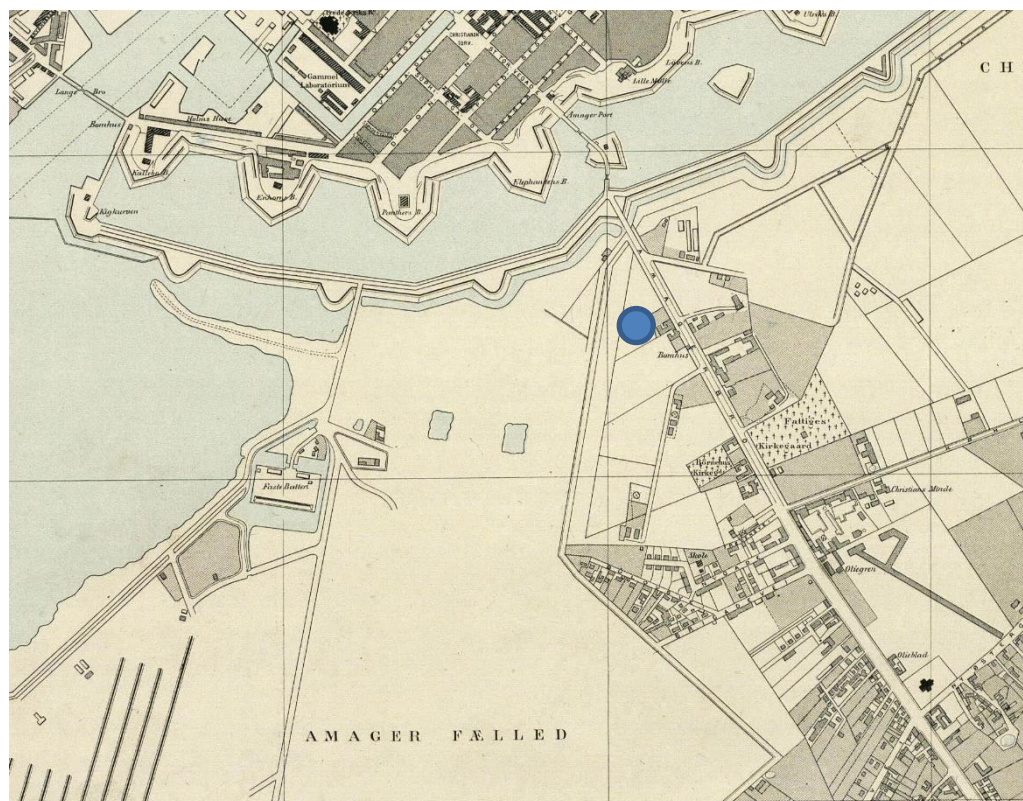
Der blev undersøgt en tracé på 377 m² og 754 m³ jord blev afgravet.

6. Landskabsforhold og kulturhistorisk topografi

Gaderne Ved Amagerport og Svinget ligger på den nordøstlige del af Amager. I forhistorisk tid, har kystlinjen fluktueret over området, som op i historisk tid lå kystnært (se fig.1 og 2). I 1700-tallet har der været spredt bebyggelse i området, og den historiske kystlinje var stadigvæk intakt. I 1777-80 bliver Refshaleholm indlemmet i den yderligere udbygning af Christianshavns befæstning, hvor Enveloppen anlægges. I 1800-tallet er Amagers nordlige kyst losseplads til dagrenovation. Kilder beskriver, hvordan affaldet blev planeredes ud i det lavtliggende vådområde (Eriksen, J.M.1996:39ff.).

Gaderne ligger lige vest for Amagerbrogade, tidl. Amager Landevej. Vejen blev anlagt i starten af 1700-tallet som adgangsvej gennem Amagerport til København. I 1700-tallet og midt 1800-tallet var Amagerbro bebygget med udflyttergårde og lystgårde til de velhavende. Fra 1850 bliver gaden indtaget af småindustri: gartnerier, tømmerpladser, fabrikker og småbebyggelse.

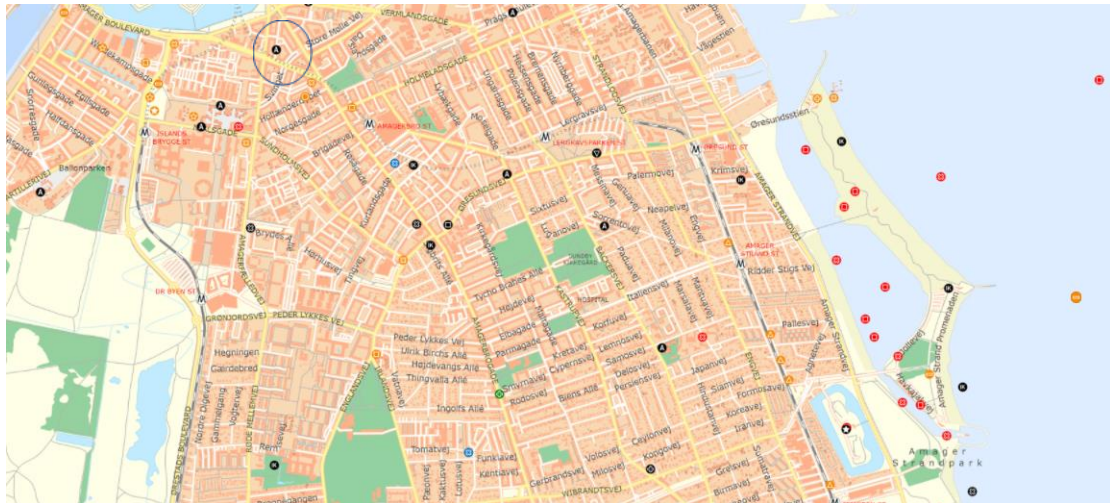
Gaderne Ved Amagerport og Svinget er del af Amagerbro Kvarteret og blev først bebygget efter 1909, hvor demarkationslinjen for dette område, blev ophævet. Gaderne er bebygget efter en samlet plan, i perioden 1913-20.

Figur 2 Udsnit af kort over København, fra 1869. Fra Kortviseren.dk. Projekt lokalitet mærkes med blå prik.

7. Tidligere arkæologiske undersøgelser og områdets potentiale

Helt usædvanligt er der ingen arkæologiske iagttagelser i forbindelse med anlægsområdet. Men ud for, langs Amagers østkyst er der en del registreringer fra Kongemose. Desuden ses spredte observationer fra hele perioden på Amager.

Figur 3 Kortudsnit af den nordlige del af Amager, med markering af lokaliteter. Med rød=stenalder, grøn= bronzealder, Blå=Jernalder, sort og orange =senere perioder, under udarbejdelse. Med blå ring ses lokaliteten.

8. Centrale problemstillinger

Generelt er området ideelt for aktivitet gennem alle perioder. I forhistorisk tid, har kystlinjen fluktueret over området, hvilket skaber gode betingelser for især stenalderbosættelse og tilhørende aktivitet, fiskegærer mm. I perioderne efter har bebyggelserne været knapt så kystbundne, og der ses spredt aktivitet på Amager fra hele oldtiden. I 1085 nævnes Øster og Vester Sundby i Knud den Helliges gavebrev til Domkirken i Lund. Byerne har givetvis haft stor betydning som råvareproducerende opland til det spirende København. Der vurderes der, at være potentiale for at påtræffe fortidsminder fra stenalder og frem.

Hele den nordøstlige del af Amager, er dog generelt arkæologisk underbelyst, hvilket formentlig skyldes at området er intensivt bebygget i starten af 1900-tallet, hvor der var en anden tilgang til arkæologi.

9. Udgravningsmetode

Forundersøgelsen foregik i praksis som en aktiv overvågning af samtlige nye opgravninger. Opgravningerne foregik i tynde lag for at tilgodese de arkæologiske iagttagelser. I det omfang det var hensigtsmæssigt, anvendte arkæologerne skovl og ske.

Arkæologerne vil registrere mindre komplekse arkæologiske levn og indsamle fund mv. Lag eller dele af lag med særligt potentiale vil blive taget hjem i bigbags til vandsoldning for at forbedre fortolkningen og dateringen af disse. Planen for udgravningerne følger bygherrens tidsplan og fremdrift. Bygherrens arbejde kan dog standses midlertidigt for at registrere mindre komplekse arkæologiske levn, fund og lignende.

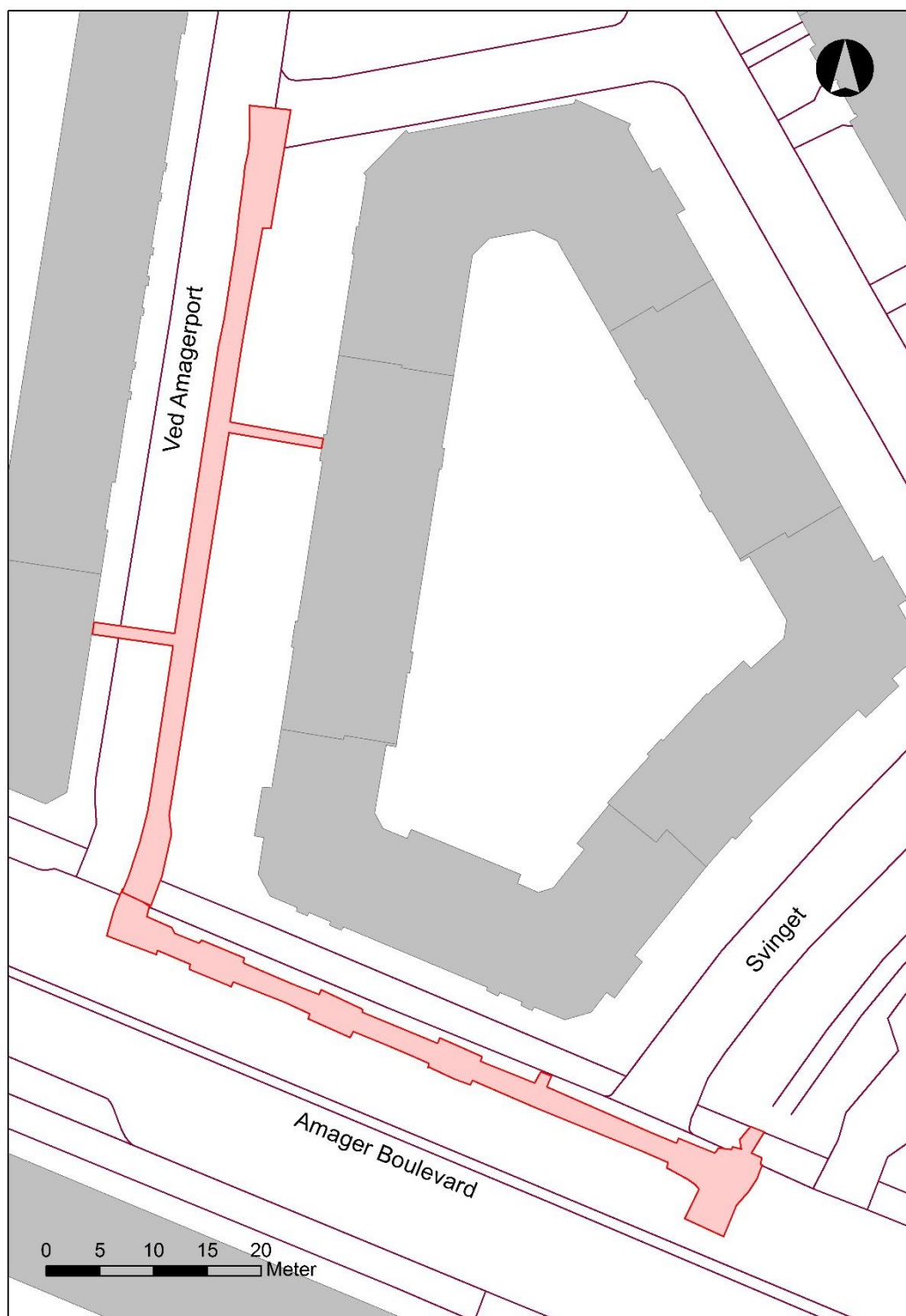
Hvis der fremkommer komplekse arkæologiske levn, som ikke kan registreres inden for rammerne af en forundersøgelse, kan der være tale om en egentlig arkæologisk udgravning med særskilt budget.

Opmåling af tracéer og lag af arkæologiske interesse, eller fund, er gjort med en GPS (Trimble R10), med alle data uploadede til IntraSiS¹. Koordinatsystem for alle opmåling er DKTm zone 3 og højdesystem er DVR 90 (Dansk Vertikal Reference 1990).

¹ IntraSiS systemet er udviklet af det svenske kulturministerium og benyttes i forbindelse med indsamling, relatering, strukturering samt arkivering af data.

10. Undersøgelsens resultater

Der blev ikke registreret nogle arkæologiske anlæg eller fund.

Figur 4 Plan af overvåget tracéer.

I langt det meste af tracéen blev grøften gravet ned til en dybde af 1,75-2,00m. Men i det brede del af vestenden af Amager Boulevard blev der gravet i dybden c. 3,00m, på grunden af de nuværende fjernvarmerør.

Undergrunden blev set med en dybde under overfladen imellem 1,70m og 1,40m. I østenden af Amager Blvd. var det 1,70m dybde og det stiger gradvist mod vestenden, hvor det var ved det højeste niveau af 1,40m under overfladen. Langs Ved Amagerport var undergrundens højde mere varierende, på grund af flere moderne forstyrrelser, men på et gennemsnit på cirka 1,60m under overfladen.

I midten af Amager Blvd.s længde, over et areal af omkring 15m, øst-vest, blev der set et tyndt lag af grus og grov, gulligt sand, lige over undergrunden. Laget var naturlig aflejret, og kunne indikere et miljø af strømmende vand, for eksempel en strand/kyst område.

Over på af dette sand/grus lag, og andre steder over undergrunden, var der en blanding af opfyldslag, fra 1800-tallet eller senere, og flere nedgravninger til moderne rør, kabler etc.. De opfyldslag var for det meste løse og meget heterogent. Men langs Amager Blvd. blev der set et 0,20m tykt lag af grå siltet sand i bunden, som så ud at være mere homogent, men stadig med fund fra 1800-tallet. I østenden af Amager Blvd, i hjørnet af tracéet, i overgangen ved Ved Amagerport ændrede bundlaget sig til et mørkere og mere kompakt lag af leret silt, som indeholdt små stykker træ. Laget var meget mere organisk end de andre opfyldningsmaterialer.

Det er meget sandsynligt at alle opfyldslag blev aflejret under 1800-tallet til tidlige 1900-tallet, da området blev udviklet til dens moderne form. Det ser ud som om, at under denne udviklingsproces, at der er fjernet noget tidligere lag, såvel som toppen af undergrunden.

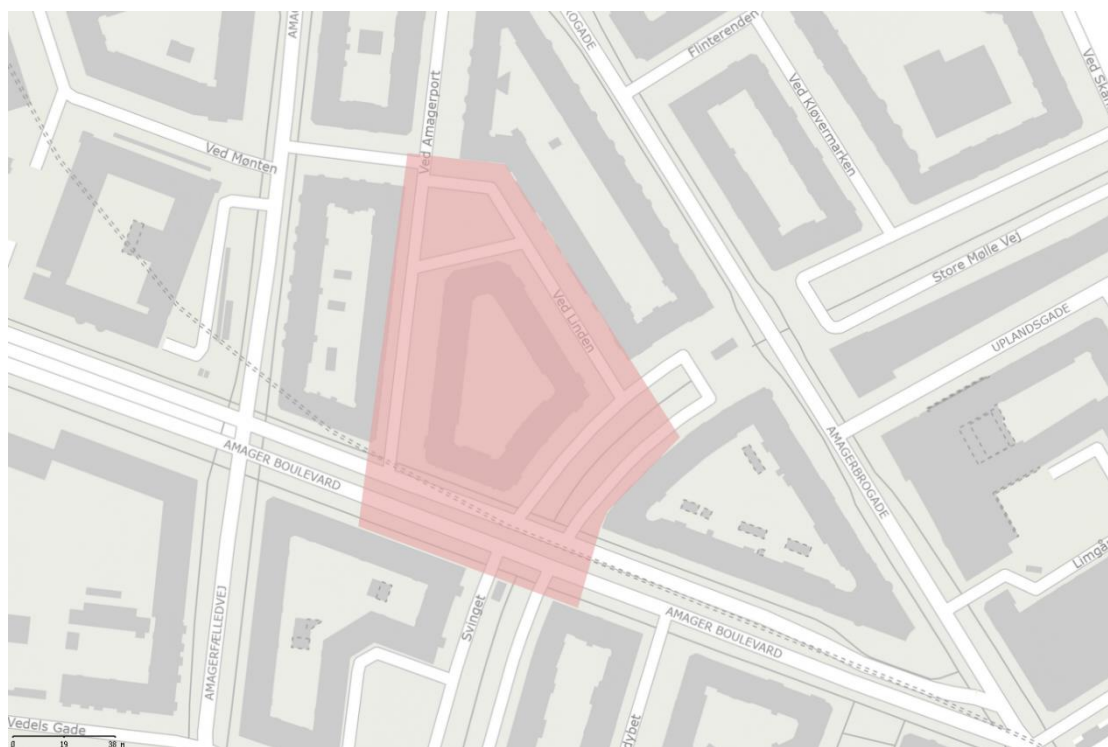
Forundersøgelsen har derfor vist, at der ikke er bevarede arkæologiske rester fra før udvikling af området i 1800-tallet til tidlige 1900-tallet.

Figur 5 Vestenden af Amager Blvd. del af grøft, med undergrunden på sit højeste. Set fra øst. Foto: Københavns Museum.

11. Fremtidigt arbejde

Der blev kun fundet ganske lidt af arkæologisk interesse under forundersøgelsen. Derfor, anbefales det, at der ved eventuelle fremtidige gravearbejde i dette område, mellem det sydlige del af Ved Amagerport og Svinget (se Figur 6), ikke er behov for konstant arkæologisk overvågning.

Figur 6 Området uden stor potentialle til arkæologisk overvågning i rød.